

על שם הלב

ונאספת אל עמך גם אתה כאשר כחסף אהרן אחיך סי' רש"י מכאן שכתאום נסה
 למיתתו של אהרן, וכל דלחז"ל כל המיכה צן כוונתו כאלו לא נס כי יש לו
 זכות צמלות סגן לאחר מיתתו הולך ומשמש לפני סי' ע"י צנה והנה אהרן זכה שכתבו
 כפן לבנו צחיו ונסה לא זכה לבנו יסי' מנחם את מקומו והתאום נסה לזכות לכך חסו
 שכתאום נסה למיתתו של אהרן סי' כאלו הוא חי, חבל בצמנת נסה לא סי' לרד לכל
 זה כי זכות כל ישראל לעולם חלוי צו כי ע"י קבלנו התורה וכללו לא נוס, ח"ס
 ונאספת אל עמך גם אתה גם שאלו לך צן מנחם מקינד ע"י חנות כאשר נס אהרן
 אחיך כי זכות כל ישראל חלוי צד לעולם וק"ל:

300
 10
 כ"ק
 2010

עיקר התשובה - שברון הלב

היוצא מן הדברים, שעיקר הכפרה הוא - שברון הלב. אם הלב אינו שבור,
 לא יעזור לחוטא כל קרבן שיביא. כל המטרה של הקרבן היא, שהאדם
 יתחרט על המכשול שבא לידו. כי גם בשוגג, אדם משלה את עצמו קצת:
 נו, מה נורא כל כך, בסך הכל הייתי שוגג. ובספק שגגה, אדם משלה את
 עצמו עוד יותר: אולי בכלל לא עברתי עבירה. לכן, שם צריך יותר דחיפה
 לשברון לב מאשר בחטא ודאי, כי אין שם שברון לב באופן טבעי.

2
 כ"ק
 2010
 2-10

הפסוק אומר, "כי לא תחפץ זבח ואתנה, עולה לא תרצה" (תהלים נא, יח).
 הקב"ה לא חפץ בזבחים ועולות, שהרי לא חסרות לו בהמות. מה הוא כן
 רוצה? - "זבחי אלקים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה"
 (שם, יט). הקב"ה רוצה שהאדם ישבור את לבו. אם הוא שובר את לבו,
 הקב"ה רוצה בו, ואז גם הקרבן עולה לרצון. אבל אם האדם לא שובר את
 לבו - הקרבן לא שוה הרבה. כי לא הקרבן הוא העיקר, אלא שברון הלב.

אלו אומרים בתפלת מוסף של ראש חדש: "מזבח חדש בציון תכין, ועולת
 ראש חדש נעלה עליו, ושעירי עזים נעשה ברצון, ובעבודת בית המקדש
 נשמח כולנו". מה פירוש "ושעירי עזים נעשה ברצון, ובעבודת בית
 המקדש נשמח כולנו"? אולי אפשר לפרש כך: במשנה מבואר, ששעירי
המוספים של ראשי חדשים [וכן של שאר המועדים] באים לכפר על
טומאת מקדש וקדשיו (ע"י שבועות ב, א-ב). [כלומר, על מי שגג ונכנס
 למקדש בטומאה, או אכל קדשים בטומאה]. והנה, לעתיד לבוא, הרי
 תביא מבטיח שלא תהיה עוד טומאה בארץ. "ונאת רוח הטמאה אעביר
מן הארץ" (זכריה יג, ט). אם לא תהיה טומאה, לכאורה אין עוד צורך
 בשעירי המוספים! אפשר יהיה לותר עליהם! אלא שזה, כמובן, בלתי
 אפשרי, שהרי התורה מצוה להקריב שעיר חטאת במועדים, והתורה הרי
 היא נצחית! מה יהיה אם כ"כ בכל זאת השינוי - השינוי יהיה, ש"שעירי
 עזים נעשה ברצון"! שעירי המוספים לא יבואו עוד לכפר על חטא - שזה
קרבן שאינו בא לרצון, [דמוטב שלא יחטא האדם ולא יביא קרבן לכפר
על חטאתו] - אלא יהיו קרבנות שבאים לרצון. שלא כדי לכפר⁴⁰. ואם כך,
 ממילא, בעבודת בית המקדש נשמח כולנו! כי הזוהר אומר, שכאשר
 החוטא מביא קרבן למקדש, הכהנים והלויים צריכים להיות בשמחה,
 אבל החוטא צריך להיות בעצבות, לקיים בעצמו "זבחי אלקים רוח
 נשברה". אבל כשאף אחד לא יחטא, ממילא בעבודת בית המקדש נשמח
 כולנו. לא יצטרך אף אחד להיות בעצבות, אלא כולם ישמחו! זהו
 שאומרים, "ושעירי עזים נעשה ברצון, ובעבודת בית המקדש נשמח
 כולנו". ובכל זאת, כל זמן שיש חטאים, אין אפשרות שנשמח כולנו, כי
 החוטא צריך להיות בעצבות. וכפי שהבאנו, שעל החוטא להיות מצטער
 ודואג על החטא שבא לידו.

16
 21
 24
 27
 31

GENERALLY SPEAKING, WE ARE NOT SUPPOSED
 to be a bellicose nation. The Torah states: כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום
 When you draw near to a city to wage war against it, you shall call out to it for
 peace (Devarim 20:10).

3
 Power of a Vort

1

When it comes to Midian, however, Hashem changes the rules, instructing Moshe to harass and smite the Midianites without offering the possibility of peace.

A Midrash (*Bamidbar Rabbah* 21:4) points out that even when it comes to nations who tried to wipe out *Bnei Yisrael*, such as the Egyptians and the Edomites, Hashem instructs us: *לא תתעב ארמי... לא תתעב מצרי*, *You shall not reject an Edomite... You shall not reject an Egyptian (Devarim 23:8)*. Why are the Midianites considered worse than the Edomites and the Egyptians?

The Midrash's answer implies that this question bespeaks a warped set of priorities. What's more important to a Jew: physical survival in his short-lived sojourn in this world, or spiritual achievement that will afford his soul eternal life?

The Edomites and Egyptians may have threatened our existence in this temporal world, but by enticing *Bnei Yisrael* to sin, the Midianites were trying to rob us of both worlds, which is far worse. We are therefore commanded to have no mercy on them, and to harass and kill as many Midianites as possible.

The Midrash (*ibid.* 21:5) goes on to prove that a person who takes mercy on a nation Hashem commands us to attack without pity ends up paying a steep price.

When Ammon's king Nachash died, David HaMelech decided to send a delegation to offer condolences to Chanan, his son and heir, in recognition of Nachash's kindness toward him. Like the Midianites, the Torah prohibits us from positive contact with the nations of Ammon and Moav: *לא תדרש שלמם*, *You shall not seek their peace or their welfare, all your days, forever (Devarim 23:7)*.

David HaMelech's overtures were unrequited. Chanan's advisers accused David's delegation of espionage, and Chanan accepted their claims. He cut off half their beards and shredded their clothing in half, sending them back to David in abject humiliation.

Sensing that they had David on the ropes, the Ammonites then hired mercenaries from Aram to do battle with the Jewish people. Although David's army successfully defended them, the earlier humiliation still stung.

The Midrash takes David HaMelech to task for trying to be kind to the Ammonites by quoting a verse eventually written by David's son Shlomo: *אל תהי צדיק הרבה*, *Do not be overly righteous (Koheles 7:16)*. The Midrash explains that a person who tries to outsmart the Torah and seeks peace with the Ammonites and Moavites, despite Hashem's clear instructions against it, will end up being humiliated.

It's not our place to question the Torah, but to follow Hashem's instructions implicitly.

Before immigrating to America, Rav Moshe Feinstein was the *rav* of a small community in Eastern Europe in which there was a *moser* (a Jew who would inform against members of his community and hand them over to the government).

(4)
פ

(2)

(5)
PC

A *moser* is considered so awful that in certain instances, we are even allowed to take lethal action against him. But this *moser* died peacefully, and the *Chevrah Kadisha* came to Reb Moshe with a major *she'eilah*. Apparently experiencing a change of heart as his life was ebbing away, this *moser* had left a will stating that he wanted some penance for the terrible life he had led. "I want my body to be mutilated and treated with utter disrespect, as one would treat a donkey," he wrote. "In addition, bury me outside the Jewish section of the cemetery as atonement for my sins and for all the trouble I caused the Jewish community during my lifetime."

The *Chevrah Kadisha* was not sure whether to follow his instructions, which were in clear contradiction to the *halachos* of how one must treat a deceased person.

Rav Moshe ruled that they had to ignore the will. "Bury him as you would bury every other Jew, with respect and dignity," he instructed. He explained that a person does not have jurisdiction over his own body after he dies; halachah dictates how we must handle it.

"But he wants to do *teshuvah*," they protested. "How can we steal this opportunity for atonement?"

"*Halachah is halachah*," Rav Moshe said with finality. "We don't superimpose our own thoughts or emotions on the Torah."

The *Chevrah Kadisha* reluctantly followed his instructions and buried this Jew with the full dignity they would accord to any other member of the community.

Three weeks after the burial, governmental forces arrived in the city unannounced, carrying an official edict to exhume

this man's body. They were surprised to find him buried inside the Jewish cemetery, and, upon opening the coffin, their surprise grew when they saw that the body had not been harmed.

The caretaker of the cemetery asked why they had undertaken the investigation, and the depth of this *moser's* treachery then came to light. It seems that before his death, he sent a letter to the Russian authorities alleging that the Jews hated the government so much that they would mistreat anyone who had any sort of ties with it. He claimed that he could prove this claim, predicting that the Jews would desecrate his body and bury him outside the Jewish cemetery in retribution for his connection to the government.

Rather than attempting to atone for his sins, this man's dying days were spent trying to entrap his brethren in the worst allegation of his entire career as a *moser*.

Some people would think that Rav Moshe Feinstein must have divined with *Ruach HaKodesh* that this man was still up to no good even in his death. We have little reason to doubt that Rav Moshe had *Ruach HaKodesh*, but in this case, he did not have to rely on Divine Inspiration, because he followed a basic Torah principle: Follow the directives of halachah without questioning or trying to be smarter than the Torah, and things will work out. But try to be overly righteous, and you can easily find yourself in grave danger.

(3)

שפתי חכמים

ג רצונו לתרץ הא לעיל (פסוק ג) כתיב לאלה חלק הארץ משמע לאותן שנכנסים לארץ ישראל, וכאן משמע ליוצאי מצרים: ד נראה הטעם משום דכל דבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אינו חוזר, והלא הכשית הקב"ה ליתן ליוצאי מצרים את ארץ ישראל, ומתו כלם במדבר, לכן צוה השם יתברך שתחזור הנחלת ליוצאי מצרים והם ינחילו את בניהם. וכוונת יתרו נמי מה שנאמר לעיל בפרשת ורא (שמות ז ח) ונחתי אותה לכם מורשה וגו', ולא כתיב ונחתי אותה לכם יודשה, אלא רמז שלא יגמלו לארץ ולא יירשהו, רק שהם יורשו את בניהם אחריהם: ה רוצה לומר שהם בני

6

7? ע 313

זכותן של בנות צלפחד

מהו עומק טענתן של בנות צלפחד?
במה תלויה הזכות לנחול את ארץ ישראל?
למי ניתנה הארץ, ליוצאי מצרים או לבאי הארץ?

"כן בנות צלפחד דברת נתן נתן להם אחות נחלה בתוך אחי אביהם" (במדבר כז, ז)

"כן בנות צלפחד דוברות" - יפה תבעו בנות צלפחד, שכך כתובה פרשה לפני במרום, אשרי אדם שהמקום מודה לדבריו (ספרי פנחס פיסקא קלד, הובא ברש"י)

אשר להם היא היתה מזומנת וראויה, ומשלא זכו להיכנס לארץ בעצמם, הורישוה לבניהם באי הארץ. אולם לפי הדעה השנייה, שבאי הארץ זכו בארץ, ולאחר מכן הורישוה לאבותיהם, וחזרו זכו בה מהם, יש להבין, מדוע נעשתה ירושת הארץ דוקא באופן כזה? ומי הם אלו הראוים לרשת את הארץ באמת, האבות או הבנים?

ונראה לומר, שאכן מעיקר הדין היה ראוי שליוצאי מצרים נהיה חלק בארץ ישראל, אולם הנהגת הקב"ה היא, שבלא עמל ויגיעה מצד האדם, לא יגיע אליו אפילו חלקו הראוי לו. יסוד זה מצינו בדברי המשנה (סנהדרין פ"י מ"א): "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", דהיינו, שלכל אחד מוכן חלקו העתיד להיות לו לעולם הבא, אולם ברור שכדי לזכות לכך בפועל צריך לעמול בעולם הזה, ולמלא אחר ציוויי הקב"ה, ומי שלא יתאמץ בכך, אלא יגרר אחרי חיי החומר ותאוות העולם הזה, יפסיד את חלקו. כן הוא גם בקניני התורה, אף על פי שלכל אחד יש חלק בתורה, וכפי שאומרים אנו בתפילה: "ותן חלקנו בתורתך", מכל מקום ודאי שבלא עמל לא ניתן להשיג בתורה ולא כלום.²

וביאור הדברים הוא, שאם היה אדם מקבל את חלקו המגיע לו בלא עמל ובלא טורח, היה מזלול בטובתו של הקב"ה, ולא מכיר בגודל טובו וברוב חסדיו, ולכן טבע הקב"ה כלל בבריאה, שאף כאשר השפע מוכן ומזומן עבור

טענתן של בנות צלפחד לזכותן על הארץ, צריכה ביאור, הלא ארץ ישראל נתחלקה לבני ישראל על פי רוח הקודש, וכך אחד ואחד מהם קיבל את חלקו הראוי לו, אם כן היאך יכולות היו בנות צלפחד - שהיו חכמות וצדקניות - לטעון כי חלוקת הארץ אינה צודקת, הלא הקב"ה הוא שקבע כך? ואם אכן טענתן צודקת, הלא בודאי לא יקפח הקב"ה את חלקן המגיע להן, ויתן להן אגתו גם בלי שיבואו בטענות אל משה, ואם כן מדוע יש צורך בדין ודברים זה?

אופן ירושת הארץ

כדי לבאר ענין זה, יש להקדים את מחלוקת התנאים (ביב ק"ז ע"א) באופן חלוקת הארץ. לדעת ר' יאשיהו "ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ", כלומר בני ישראל היוצאים ממצרים הם אלו שזכו בארץ, בשלכל אחד היה מוכן חלקו המגיע לו, והם הורישו כל אחד את חלקו לבניהם באי הארץ. ואילו לדעת ר' יונתן "לבאי הארץ נתחלקה הארץ", כלומר באי הארץ הם אלו שזכו בארץ, וכביכול הורישוה לאבותיהם מתי המדבר, וחזרו זכו מהם כפי דיני ירושת בנים מן האבות נעייץ שם בהמשך הסוגיא שמובאת דעה נוספת בענין זה, ועייץ שם הנפקא מינה בין הדעות.

והנה, לדעת הסוברים שיוצאי מצרים הם אלו שזכו בארץ, הדברים מובנים, שכן האבות קיבלו את חלקם בארץ ישראל,

8

שילחמו על הארץ, לא היתה בידו זכות שמחמתה יוכל לקבל את חלקו בארץ. על כן טענו בנותיו, שאף על פי שלאביהם אין את מסירות הנפש של באי הארץ, מכל מקום בעצם טענתן ושאיתן לזכות לחלק בארץ ישראל, ובנכות חיבתן שהן מראות לארץ ישראל, יש משום תיקון לדבר, ומסירות נפשו

1
8
סע

1 האדם, אין האדם זוכה בו בפועל, אלא אם כן עשה מעשה מעצמו, והתאמץ להשיג את אותו השפע, משום שרק באופן זה ידע האדם ויכיר את רוב גדלו וטובו של הקב"ה - נותן הטובה.³

זו ראייה לעמוד תחת המלחמה של הבנים, שזיכתה את אבותיהם בחלק בארץ. ולכן לא יכלו בנות צלפחד לסמוך על הגורל הנעשה ברוח הקודש, משום שרק על ידי שעמדו ותבעו את חלקו של אביהם, חזרה להן הזכות לנחול בארץ ישראל.⁵

6 מעתה מבואר היטב מדוע נעשתה ירושת הארץ באופן של זכיית הבנים תחילה, כשלאחר מכן אבותיהם זוכים מהם, ושוב חוזרים הבנים חוזים מאבותיהם, שהרי יוצאי מצרים, הם אלו אשר היו צריכים להיכנס אל הארץ ולזכות בה, אלא שכיון שקלקלו את דרכם בחטא המרגלים, וחלזו בארץ ולא הפעו בה, עד שאמרו (במדבר יד, ד): "נתנה ראש ונשובה מצרימה", אף על פי שחלקם בארץ היה מוכן להם זה מכבר, מכל מקום לא ניתן היה לעשות גורל בארץ ישראל על שםם, שהרי בפועל לא היו זכאים לקבל את חלקם המגיע להם בארץ.

ועל טענה זו השיב הקב"ה: "כן בנות צלפחד דברת" - דהיינו, עצם טענתן של בנות צלפחד, שהראו את חיבתן העצומה לארץ, וגילו עד כמה הן מעריכות ומוקירות את ארץ ישראל, היא זו אשר מחמתה ראוי אביהן לזכות בחלקו בארץ, כשם ששאר יוצאי מצרים זכו בארץ מחמת בניהם באי הארץ.⁶ ואמנם, אילו מת אביהם בחטא המרגלים, לא היתה מועילה מסירות נפשן של בנותיו בבקשתן, אולם כיון שמת במדבר, שוב זכה על ידי טענת בנותיו.

16
2
2

מאידך, בניהם באי הארץ, תיקנו את הדבר, שהרי הם נלחמו על הארץ, העריכו את מעלתה, והיו מוכנים להכניס עצמם לסכנה כדי לזכות בה. לפיכך, זכות הקרבתם יכולים היו האבות - יוצאי מצרים - לחזור ולזכות בחלקם בארץ שהיה מוכן להם מעת צאתם ממצרים. דהיינו, ההקרבה והמסירות של הבנים, הוציאה מן הכח אל הפועל את זכותם של האבות בארץ, ומאותה שעה חזרו האבות חכו בה מכת בניהם, כפי שצריך היה להיות מתחילה, והם אלו שהורישוה בסופו של דבר לבניהם.⁷

הזכות למתנת חינוך

מפרשה זו אנו למדים, שכל הטוב והשפע המיועדים להנתן לאדם, לא ינתנו לו, בלא שיבקש ויעמול כדי לקבלם. וביותר, שאף אם נגזר על האדם שלא יקבל את הטוב הנצרך לו, בכוחו להפך גזירה זו על ידי תפילה ובקשה, כפי שמצינו בבנות צלפחד, שבגורל נגזר עליהם שלא יקבלו חלק ונחלה בארץ, ועל ידי שבאו ותבעו את חלקם, זכו לקבל חלק בארץ כשאר באי הארץ.⁷

28
31

טענת בנות צלפחד

על פי דברים אלו, יש להבין את הדין ודברים שהיה לבנות צלפחד עם משה רבינו, וכפי שיתבאר.

36 כאמור לעיל, יוצאי מצרים - עם ה' - הפסידו את חלקם בארץ במעשה המרגלים, ולא זכו בה אלא על ידי בניהם, אשר העריכו את מעלת הארץ ונלחמו עליה. אולם צלפחד, אף שלא היה בעדת המרגלים, כטענת בנותיו, מכל מקום הפסיד את חלקו בארץ ככל עם ה', וכיון שלא היו לו בנים

וידבר משה יפקוד ה' וגו'

1 (י) ילמדנו רבינו הרואה בני אדם משתין כיצד סברך. כך שנו רבותינו הרואה את הכושי ואת הלוקן ואת הקיפה ואת הכהקנין ואת דגניקום. אומר ברוך משנה הבריות. והרואה את הקיטע ואת הסומא ואת מנכה שחין אומר ברוך דיון האמת אימתי בשעה שהיו שלמין ונשתנו אבל אם היו כן ממעי אמן אומר ברוך משנה בריותיו. והרואה ניוות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו אבל אם ו'אה אוכלסין דרבה של בני אדם אומר ברוך חכם הרזים. כשם שאין פרצופותיהם שוין זה לזה כך אין דעתם שוין זה לזה. אלא כל אחד ואחד יש לו דעת בפני עצמו וכן אומר (סו"ט כ"ט) לעשות לרוח משקל ומים תכן במדה. כל בריה ובריה יש לו דעת בפני עצמו חנע לך שמוא בן. משה מבקש מן הקב"ה בשעת מיתתו ואומר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתם של כל אחד ואחד ואין בשל בניך דומה זה לזה. כשאני מסתלק מהן, בבקשה ממך אם בקשת למנות עליהם מנהיג מנה עליהם אדם שיהא סובל לכל אחד ואחד לפי דעתו מנין מנה שקראו בעיני שמוא יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר וגו'.

11

9
תפוח

(5)

ואמונה

אמת

10

תרכבו. בתנחומא פ' פינחס (י) כשם שאין פרצופיהם שוין זה לזה כך אין דעתם שוין זה לזה. כשם שהנך יכול לסבול שפרצופו של אדם אחר אינו דומה לשלך, כך תסבול אם דעותיו של אחר אינן דומות לדעותך.

צמח אמת (10)

על דלית לי דרתא כו', וברש"י יומא (ע"ב) הוא כך, כמו שמביא שם הפסוק (איוב כ"ח ע"ב) שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים. ותפלה י"ל דהיינו ירא"ש כמו"ש (תענית ב' ע"א) איזה עבודה שבלב זו תפלה, ועי' בשיש"ק ח"ד (דף נ"ד ע"ב) אות קס"ז מרבינו זצ"ל, והתורה היא אמצעי בין הקב"ה לישראל כמו"ש (עי' זוהר ח"ג ע"ג ע"א) הקב"ה אורייתא וישראל חד, ואיתא (שבת ק"ה ע"א) אנכי אנא נפשי כתביה יתביה.

זהו. אולי הפי' בתחלת המדרש והרואה בריות טובות כו' ברוך שככה לו בעולמו, אבל אם ראה אוכלסין כו' ברוך חכם הרזים כשם

תרכ"ט. נראה אולי הכונה דהו"י בקשת מצה שם במדרש, ואומר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתם של כל או"א ואין בשל בניך דומה זה לזה, שאמר שזה טבעי ועצם ישכ"א יש לו דעה אחרת כשם שאין פרצופיהן דומות, שאמר שנלוי לפניך שהם בעצם מחולקות, ולמה הו"י צ"ל זה ההתנגדות הו"י צריך לבקש שימנה מנהיג שיהלך כנגד רוחו כו', רק שהתפלל שהם כמבעם כך.

וכמו שמביא מקודם שצריך לברך על אוכלסי ישראל ברוך חכם הרזים, כשם שאין פרצופיהן שוין זל"ז כך אין דעתם כו', נראה הפי' כי ברכה שידך רק בדבר שהוא טבעי ועצם כן ולא כשהם בדרך מקרה, כמו שמברך שנתן מחכמתו ומכבודו כי הוא נתנה ובעצם

והו"ל שהברכה היא ג"כ עליהם כמו"ש ואין פנים מיוחד ומשונים זמ"ז בפרצופיהן ומחשבתם, ולכן צריך לברך על אוכלסי גדולה, והברכה היא על הבריאה כמו כל הברכות שהם הודי' רק בלשון זה. וכן משמע בע"ב

עיר בלי רב אינה עיר!

"אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רעה" (כו. יז)

"וקרוב בעיני לומר, שכל עדה וקהל מישראל, שאין ממנין עליהם חכם ונבון שיהיה חכם גדול, כמו שכתב הרמב"ם זלה"ה, הרי הוא כעובר בלאו "ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רעה", ולזה כיון משה רבינו ע"ה להזהיר את ישראל, שלא יהיו כצאן אשר אין להם רעה". (שו"ת מהר"ט צהלון החדשות סי' קלג)

כאשר הרב פוניבז' רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, היה צעיר לימים, ביקש אביו להכניסו לשיבת טלז, בה כיהן באותם ימים כראש ישיבה, רבי אליעזר גורדון זצ"ל. אלא שבאותה תקופה, היה לחץ להיכנס לשיבה, והנהלת הישיבה קבעה תקנה, שלא יכניסו לשיבה אלא בחור אחד מכל עיר. והנה מעירו של הבחור יוסף שלמה, כבר התקבל בחור אחר באותה שנה, ולא היתה אפשרות לפי תקנת הישיבה שיכנס גם הוא.

17
6 זמנים
כתוצאה

(6)

אביו שראה זאת, החליט לעשות מעשה. בסמוך לעיר, היה כפר קטן, בו התגוררו כמה בעלי בתים פשוטים, ולא היה בה בחור הראוי לשיבה גדולה. הלך הבחור יוסף כהנמן, וקבע את דירתו בחדר קטן באותו כפר למשך מספר ימים, ואחר כך נסע לטלז. כשהגיע לטלז, אמר שהוא גר באותו כפר הסמוך לעיר פלונית, בתקוה שבדרך זו יתקבל לשיבה. לאחר ששמע רבי אליעזר את מקום מגוריו, שאל אותו, "ומי הוא הרב בכפר?" נעה לו הבחור יוסף שלמה, "אין בכפר זה רב", מיד הגיב רבי אליעזר, "עיר כלי רב אינה עיר".

(13)
עמ

(14)
היא, עמ

רבו, שמשום הכי אסור להורות אע"ג שראוי, מ"מ אין לו סייעתא דשמיא לכך¹⁴³.
(ופמכת את ירך עליו: איהא בבמדבר רבה (כא, טו) כמדליק מנר לנר. פירושו, כח התורה שהושפע על יהושע או לא החסיר ממשה כלל¹⁴⁴, אלא כמדליק מנר לנר.)

ופמכת את ירך עליו¹⁴²: שתהא לו סייעתא דשמיא לכוון האמת ודעת ישרה. וזהו כעין תועלת סמיכה להוראה שמועילה לסייעתא דשמיא. משום דאפילו איש שראוי לזה נדרש לסיוע מן השמים לכוון האמת, כדאיתא בכחוכות (ס, ב) לענין תלמיד בפני

הנה ספרי זה שרובו הוא מה שהשכתי מה שהיה נראה לע"ד להורות הלכה למעשה לאלו שרצו לידע דעתו. ואף שמן הראוי היה לכאורה למנוע מלהשיב למעשה שהרי תרבת גדולי עולם כתורה וכיראת ה' נמנעו מלהורות מיראתם ממאמר ר' אבא א"ר הונא אמר רב בסוטה דף כ"ב רבין הללים הפילה זה ת"ח שלא הגיע להוראה ומורה, ואף שאמר גם ועצומים כל הרוגיה זה ת"ח שהגיע להוראה ואינו מורה ומסעם זה כתב רעק"א הוכח בהקדמת בניו לספר התשובות שלו ודי אשר הוצרכתי להשיב לשואלי מדאנה שכל אהיה בכלל כל מי שהגיע להוראה ואינו מורה עיי"ש, מ"מ אלו שנמנעו הוא מאחר שגם עתה צריך המורה להורות כאמיתות הדין כמו שהיה צריך להורות כימי רב ורב הונא ור' אבא, לכן אף שוראי בכל דור הוא מדה אחרת לתחשיב הגיעו להוראה שהרי רק חכמי דור זה שייך שיוורו עתה ועליהם הוא הצינו להורות לדורם, דהא אי אפשר להשיג כדורות האחרונים מורי הוראה כדורות הראשונים, וכע"כ כוונת מאמרם זה ת"ח שהגיע להוראה, אינו רק על אלו שהגיעו להוראה בזמנם דוקא, אלא אף על אלו שהגיעו להוראה כדורות אלו שמהוייבים להורות כדורות רעק"א, מ"מ יש ודאי על כל אחד לחוש שמא אינו מכוין בהאמת ולכן מצד היראה הכריעו שאין יכולין לכוין אמיתות הדין ואין להם להורות ושאינו רעק"א שאף אחר כל החששות הורה והשיב למעשה מסעם החיוב שעליו מדין הגיע להוראה דרב גובריה וזיה יכול לאסוד עצמו. וא"כ כ"ש לקמני ערך כמזני שאין בי תורה והכמה כראוי שהיה לי למנוע מלהורות לגמרי וכ"ש מלהעלות על הדפוס שהוא כהוראה לכל העולם.

(15)

היא, עמ

אבל הוא מסעם שתכונן לע"ד בזה שחיו רשאים ומחוייבין חכמי דורות האחרונים להורות אף שלא היו נהשכין הגיע להוראה כדורות חכמי הנם' שיש ודאי לחוש אולי לא כיוונו אמיתות הדין כפי שהוא האמת כלפי שמיא אבל האמת להוראה כבר נאמר לא בשמים היא אלא כפי שנראה לתחכם אחרי שעייין כראוי לברר החלכה בש"ס וכפוסקים כפי כחו בכבוד ראש וכיראה מהש"ת ונראה לו שכן הוא פסק הדין הוא האמת להוראה ומחוייב להורות כן אף אם כעצם גליא כלפי שמיא שאינו כן הפירוש, ועל כזה נאמר שגם דבריו דברי אלקים חיים מאחר שלו נראה הפירוש כמו שפסק ולא היה פתירה לדברנו. ויקבל שכר על הוראתו אף שהאמת אינו כפירושו, והוכחה גדולה לזה מהא דשבת דף ק"ל א"ר יצחק עיר אחת היתה בא"י שהיו עושין כר"א ונתן להם הקב"ה שכר גדול שמתו בזמנן וכשגזרה מלכות הרשעה גזירה על המילה לא גזרו על אותה העיר אף שהאמת אליבא דדינא נפסק שלא כר"א והוא חיוב סקילה במזיד והטאת בשוגג, אלמא דהאמת להוראה שמהוייב להורות וגם מקבל שכר הוא כפי שסובר החכם אחרי עיונו בכל כחו אף שהאמת ממש אינו כן. וזהו ענין כל מחלוקות רבותינו הראשונים והאחרונים שזה אוסר וזה מתיר שכל זמן שלא נפסק כחד יכול כל אחד להורות במקומו כמו שסובר אף שהדין האמתי הוא רק באחד מהן ושני החכמים מקבלים שכר על הוראתם, ומסעם זה מצינו הרבה חלוקים גם באיסורים חסורים בין מקומות הנהוגים להורות כהרמב"ם והג"י ובין המקומות הנהוגים להורות כהרמ"א ושניהם הם דברי אלקים חיים אף שהאמת האמתי גליא כלפי שמים שהוא רק כאחד מהם.

16

24

31

ומפור"ש כן כמנהגיה דף ו' אחר שאמר ויהו הדיינים יודעין את מי הן דנין ולפני מי הן דנין ומי עתיד ליפרע מהן, שמא יאמר הדיין מה לי בצער הזה ופרש"י שאם אטעה אינעש, ת"ל ועמכם בדבר המשפט אין לו לדיין אלא מה שענינו ראות ופרש"י דאין לו לדיין לירא ולמנוע עצמו מן הדין אלא לפ"מ שענינו ראות לידון ויתכוין להוציא לצדקו ולאמיתו ושוב לא יענש, עיי"ש, וכונתו דזהו האמת להוראה שמהוייב להזדקק ולהורות ולדון אף שאינו האמת ממש.

36

(7)